Abecedarium

vnd der klein Catechiſmus
In der Windiſchen
Sprach.

Ane Buquice / is tih ſe ty
Mladi inu preproſti Slouenci
mogo lahku vkratkim zhaſu
brati nauuzhiti / Vtih ſo tudi
ty vegſhy ſtuki te kerſzhanſke
Vere inu ane Molytue /
te ſo prepiſane od ani-
ga Peryatila vſeh
Slouenzou.

Rom. xiiii.
Et o[mn]is lingua confitebitur Deo. [A 1a] [A 1b][i]

Abecednik in mali katekizem v slovenskem jeziku

Knjižica, iz katere se
lahko mladi in preprosti Slovenci
zlahka in v kratkem času
naučijo brati. V njej so tudi
poglavitni nauki krščanske
vere in molitve –
te je prepisal neki
prijatelj vseh
Slovencev.

In vsak jezik bo slavil Boga.
(Rim 14,11)

i Oznake strani stojijo na mestih, kjer se stran konča.

Vſem Mla-
dim inu Preproſtim Slouen-
zom /Mylhoſt boſhyo inu to
vezhno dobruto od Ozheta
nebeſkiga vtim Imeni
Ieſuſa Chriſtuſa
proſſim.

SVeti Paul od nuza tiga piſma taku gouori ii. Thim. iii. de vſe tu piſmu / kateru ye danu od buga / ye nuznu / htimu vuku / hti ſtrafingi / htimu popraulanu / htimu koyenu oli reyenu vti prauici / de ta zhlouik boſhy dokonan inu perpraulen bode vſimu dobrumu dellu. Steimi beſedami hozhe ſueti duh ſkuſi ſuetiga Paula vſem ludem dati naſnane / de ta zhlouik / kir ye od mladiu norzhaſt / preproſt / [A 2a] hud / vſelei le hudimu perklonen / inu kir bi rad le po ſuy hudi uoli giall / ſkuſi obeno drugo rezh ſe ne more dober ſrediti inu ſpet ſturiti moder tar vdobruti obderſhati / ſamuzh ſkuſi to beſedo tiga ſuetiga piſma / Sakai is piſma ſe nauuzhimo / od kot ta hudi ſtrup pryde / kir tiga zhloueka taku hudiga tar noriga ſturi inu hudimu naklane / Inu is tiga ſe my tudi nauuzhimo to arznyo koku inu ſkuſi kai ta zhlouik more inu ima tak Strup / tu ye / ta Greh perprauiti od ſebe / de ſpet dober / moder inu bogu lub poſtane tar oſtane vmylhoſti boſhy do konza de vnebu pryde / Satu ye tudi Goſpud Bug gar zheſtu ſapouedal tim Stariſhem de imaio te ſapuuidi boſhye tim mladim ludem naprei piſati inu [A 2b] te iſte vuzhiti Deut. vi. et xi. Obtu ieſt kir ſem tudi kanimu ſtarimu vom Slouenzom naprei poſtaulen ſem te vegſhe ſtuke naſhe praue Vere vle te buqui·ce prepiſal inu vtih ſem tudi hotel pokaſati an lagag kratig pot koku ſe ima an vſaketeri ſkorai brati nauuzhiti.

Za vse mlade
in preproste Slovence
prosim nebeškega Očeta
v imenu Jezusa Kristusa
Božje milosti
in večne
dobrote.

Sveti Pavel govori o koristi Pisma takole: »Vse Pismo, ki je dano od Boga, je koristno za poučevanje, kaznovanje, poboljševanje, za vzgojo ali rast v resnici, da bo Božji človek popoln in pripravljen za vsako dobro delo« (2 Tim 3,16–17). S temi besedami želi Sveti Duh po svetem Pavlu sporočiti vsem ljudem, da človeka, ki je od mladih nog nespameten, neuk,[1] poln zla, vselej nagnjen k zlu in ki bi rad delal samo po svoji zli volji, ne moremo vzgojiti v dobrega, ga napraviti modrega ter ga ohraniti v dobroti drugače, kakor samo z besedo Svetega pisma. Iz Pisma se namreč naučimo, od kod pride zli strup, ki naredi človeka tako zlega in nespametnega in ki ga nagiba k zlemu. V njem tudi spoznamo zdravilo, kako in na kakšen način lahko človek tak strup – torej greh – odvrne od sebe, da spet postane dober, moder in ljub Bogu ter ostane do konca v Božji milosti in pride v nebesa. Zato je tudi Gospod Bog zelo pogosto zapovedoval staršem, da morajo mladim dati[2] Božje zapovedi in jih leteh učiti (glej 5 Mz 6,7 in 11,19). Zato sem jaz, ki sem vam Slovencem predpostavljen kot duhovni voditelj,[3] prepisal v to knjižico pomembnejše nauke naše prave vere. V njih sem hotel tudi pokazati lahko in kratko pot, po kateri se lahko vsak kmalu nauči brati.

1 Db. *preprost*.
2 Db. *predpisati*.
3 Db. *starešina*. Rupel (1962: 81) opozarja, da bi lahko Trubar besedo oblikoval po zgledu grške besede *presbyteros*, ki dobesedno pomeni 'starejši', lahko pa pomeni tudi 'duhovnik'.

Vy Shulmaſtri pag inu vy vſi kir ſnate poprei brati / ſamerkaite inu druge vuzhite de ta V. ſkorai vſelei vſazhetki inu na konzu vſake beſede ſa an F. inu ta H. ſa ch. inu ta L. debellu / inu te ſtymouce po tei ſhegi naſhiga Ieſiga ſe nauadite iſrezhi / Vy veiſte de te ſtymouce vſag Ieſig oli deſhella dregaci iſgouori / Htimu inu vſimu dobrumu dai Ieſus Chriſtus ſuyo gnado / AMEN. [A 3a]

A B C D E F G H I K L
M N O P Q R S T V X y[ii] Z

A a b c d e f g h i k l m
n o p q r r ſ s t v u x y z

A[iii] B C D E F G H I K L M
N O P Q R S T V X Y Z

ii Namesto velikega Y je v gotici v tej knjigi vedno uporabljen mali y.

iii Sledijo si velike črke v gotici (nemški frakturi), male črke v gotici in velike črke v latinici (humanistiki); ta in naslednja vrstica sta v latinici. Celoten Abecednik je sicer tiskan v gotici.

Vi učitelji pa in vsi, ki že znate brati, bodite pozorni na naslednje in o tem poučite druge: navadite se izreči V na začetku in na koncu vsake besede skoraj vedno kot F,[4] H kot CH,[5] L izgovarjajte trdo,[6] samoglasnike pa po navadi našega jezika. Vi veste, da samoglasnike drugače izgovarja vsak jezik ali dežela.

Temu in vsemu dobremu naj Jezus Kristus nakloni svojo milost. Amen.

A B C D E F G H I K L
M N O P Q R S T V X Y Z

A a b c d e f g h i k l m
n o p q r ſ s t v u x y z

A B C D E F G H I K L M
N O P Q R S T V X Y Z

4 Na drugih mestih ima Trubar tudi oznaki *lindes F* (blagi, mehki *f*) oziroma *pul F*, polovični *F*. Četudi bi danes pomislili, da je Trubar opisoval izgovor ene od današnjih položajnih variant [*v*], je mnogo verjetneje, da je zgolj spretno opisal soglasniški izgovor tedanje dvojice črk *u/v*. Ta izgovor pa je označil – tako bi rekli danes – kot »zvenečo varianto« fonema *f*.

5 Pri opisu izgovora črke *h* je želel Trubar predvsem poudariti, da ne gre za pridih (kakor denimo v nemščini), ampak je njen izgovor oster kot pri nemškem *ch*. Podobno so tovrstni nezveneči mehkonebni pripornik *h* opisovali v tedanjih nemških slovnicah.

6 Db. *debelo*. Izraz *debel* je dobesedni prevod latinske oznake za trdi ł – *crassus*. Ta glas je bil namreč v rabi v tedanji slovenščini (odtod imamo na nekaterih mestih še v današnji slovenščini zapis *l*, ga ne izgovarjamo, npr. *volk*). Nemščina, italijanščina in latinščina takega glasu ne poznajo, poznal pa ga je Trubar – kot pravi sam – tudi iz (govorjene) »bezjaščine« in madžarščine.

Stymouci.

A e i o u.

Dua ſtymouza vkupe.

Au eu ou iu ui.
Ae ai ei ie oe.

Ab	eb	ib	ob	ub
Azh	ezh	izh	ozh	uzh
Bad	bed	bid	bod	bud
Caf	cef	cif	cof	cuf
Daſh	deſh	diſh	doſh	duſh
Far	fer	fir	for	fur
Gal	gel	gil	gol	gul [A 3b]
Gſha	gſhe	gſhi	gſho	gſhu
Haſh	heſh	hiſh	hoſh	huſh
Hta	hte	hti	hto	htu
Iazh	iezh	izh[iv]	iozh	iuzh
Kna	kne	kni	kno	knu
Lal	lel	lil	lol	lul
Mar	mer	mir	mor	mur
Mra	mre	mri	mro	mru
Nazh	neuh[v]	nizh	nozh	nuzh
Oaſh	oeſh	oiſh	ooſh	ouſh
Pag	peg	pig	pog	pug
Qua	que	qui	quo	quu
Rad	red	rid	rod	rud

iv Trubar tukaj ni zapisal *iizh*, kakor bi sledilo iz konteksta, saj je *ji* zapisoval kot *y* ali *i*.
v Corr. *nezh*.

Samoglasniki

A e i o u

Dvoglasniki

Au eu ou iu ui
Ae ai ei ie oe

Ab[7]	eb	ib	ob	ub
Ač	eč	ič	oč	uč
Bad	bed	bid	bod	bud
Caf	cef	cif	cof	cuf
Daš	deš	diš	doš	duš
Far	fer	fir	for	fur
Gal	gel	gil	gol	gul
Gša	gše	gši	gšo	gšu
Haš	heš	hiš	hoš	huš
Hta	hte	hti	hto	htu
Jač	ječ	jič	joč	juč
Kna	kne	kni	kno	knu
Lal	lel	lil	lol	lul
Mar	mer	mir	mor	mur
Mra	mre	mri	mro	mru
Nač	neč	nič	noč	nuč
Oaš	oeš	oiš	ooš	ouš
Pag	peg	pig	pog	pug
Kva	kve	kvi	kvo	kvu
Rad	red	rid	rod	rud

7 Zlogi so prepisani tako, kakor bi jih zapisali danes. Besede so prav tako prevedene v sodobni jezik – tudi tiste, ki so v drugačnem pomenu ali z drugačno konotacijo še vedno v rabi v sodobni slovenščini. S tem smo seveda porušili abecedniški namen Trubarjevih primerov – ta je razviden iz prepisa izvirnega besedila.

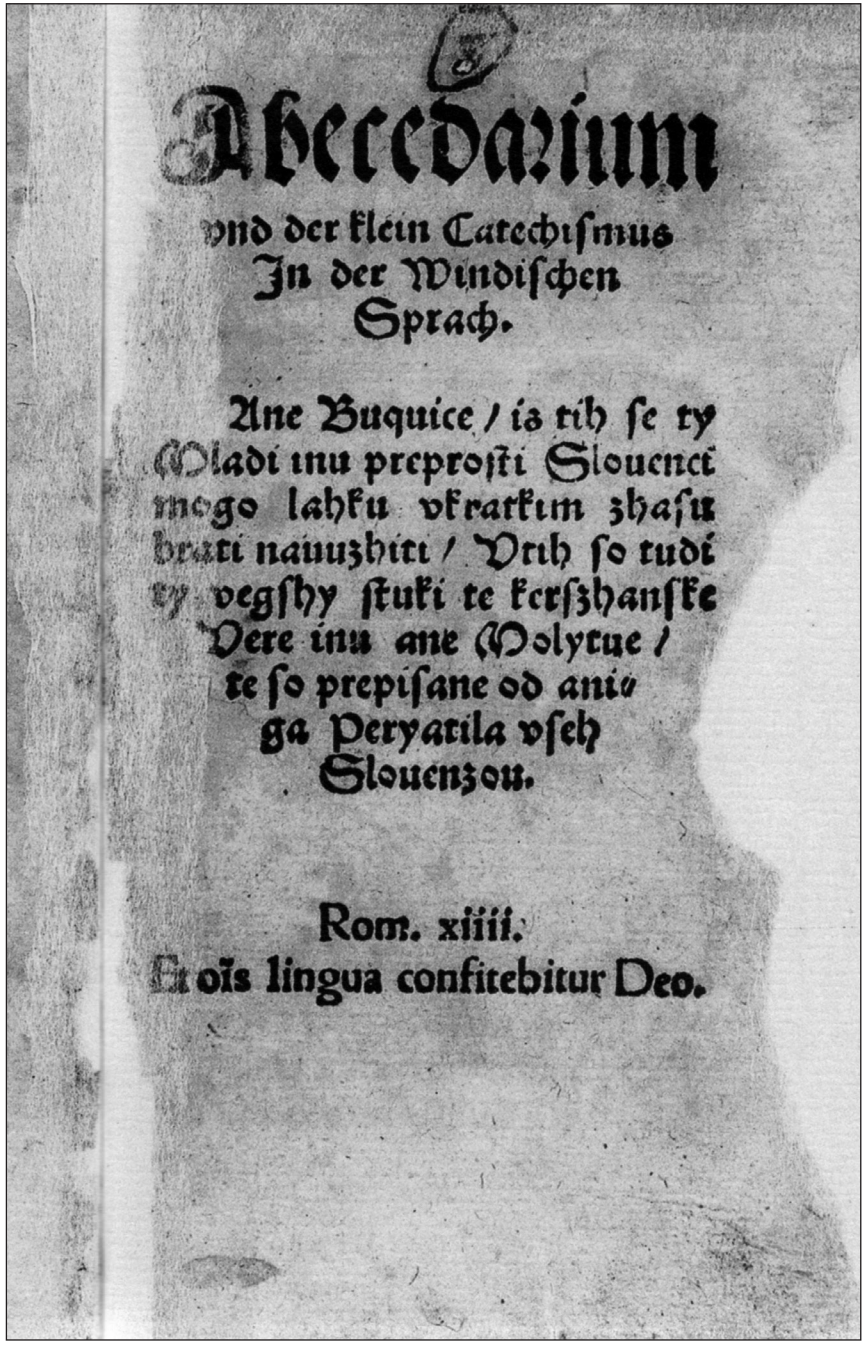

Abecedarium

vnd der klein Catechiſmus
In der Windiſchen
Sprach.

Ane Buquice / is tih ſe ty
Oladi inu preproſti Slouenci
mogo lahku vkratkim zhaſu
brati nauuzhiti / Vtih ſo tudi
ty vegſhy ſtuki te kerſzhanſke
Vere inu ane Molytue /
te ſo prepiſane od anih
ga Peryatila vſeh
Slouenzou.

Rom. xiiii.
Et oīs lingua confitebitur Deo.

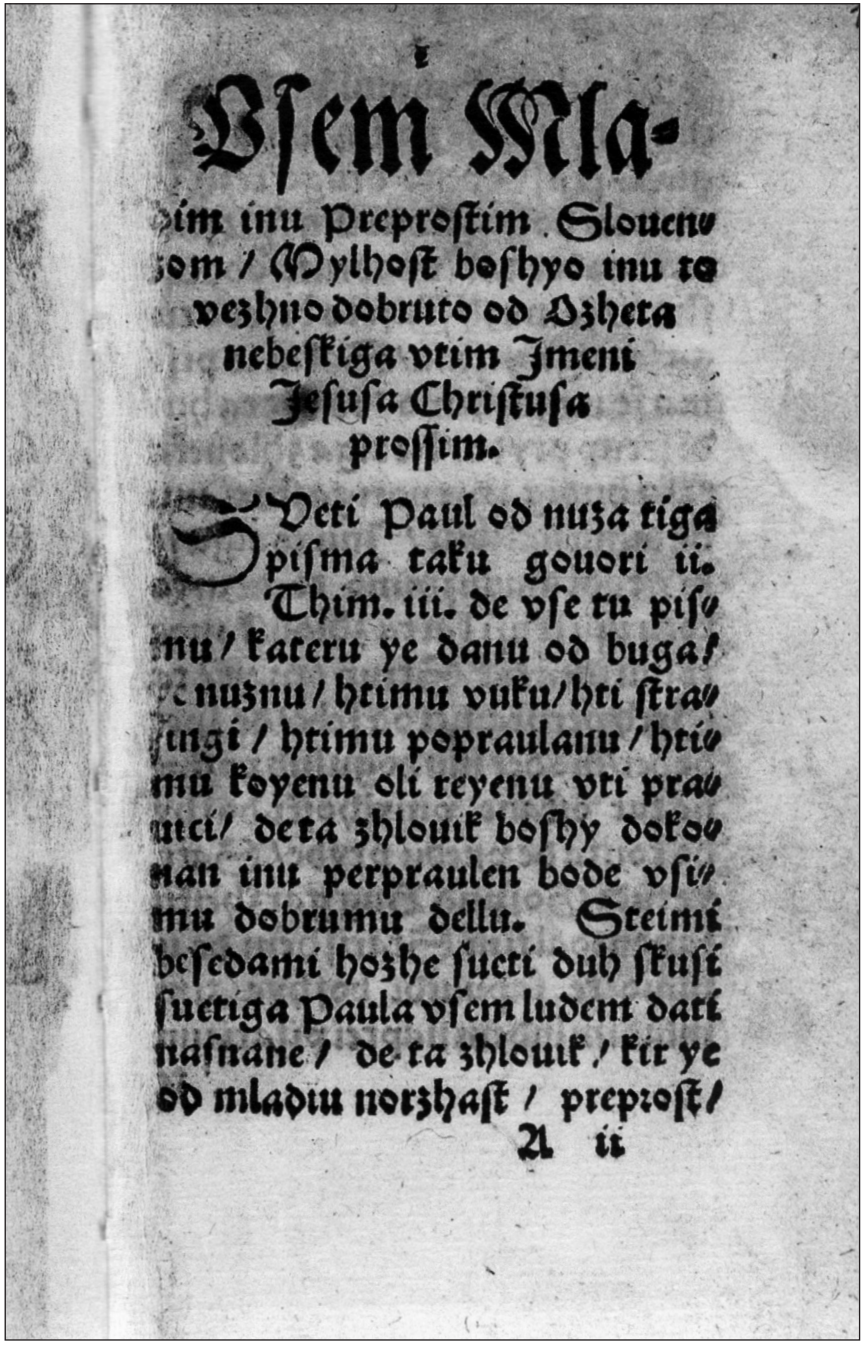

Vſem Kla-

ſim inu Preproſtim Slouen
ſom / Mylhoſt boſhyo inu te
vezhno dobruto od Ozheta
nebeſkiga vtim Imeni
Jeſuſa Chriſtuſa
proſſim.

Sveti Paul od nuza tiga
piſma taku gouori ii.
Thim. iii. de vſe tu piſa
nu / kateru ye danu od buga /
ſe nuznu / htimu vuku / hti ſtra
fungi / htimu popraulanu / hti
mu koyenu oli reyenu vti pra
uici / deta zhlouik boſhy doko
nan inu perpraulen bode vſi
mu dobrumu dellu. Steimi
beſedami hozhe ſueti duh ſkuſi
ſuetiga Paula vſem ludem dati
naſnane / de ta zhlouik / kir ye
od mladiu norzhaſt / preproſt /